

Ontwikkeling
Maatschappelijke Ontwikkeling

Stadskantoor
Lübeckplein 2
Postbus 10007
8000 GA Zwolle
Telefoon (038) 498 41 16
JW.Dollekamp@zwolle.nl

www.zwolle.nl

De toekomst van Zwolle

Bijlagenboek nota jeugd

(bijlage C)

Inhoud

1	Zwols jeugdbeleid: hoe staan we ervoor?	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
1.1	Cognitieve ontwikkeling	3
1.2	Sociaal-emotionele ontwikkeling	11
1.3	Fysieke ontwikkeling	14
2	Landelijke ontwikkelingen: wat komt er op ons af?	17
2.1	Nieuwe taak: jeugdzorg	17
2.2	'Geen kind buiten spel'	18
2.3	Samenhang met andere maatregelen	19
3	Geraadpleegde bronnen	

1. Zwols jeugdbeleid: hoe staan we ervoor?

In dit bijlagenboek beschrijven wij belangrijke ontwikkelingen die ten grondslag liggen aan de nota jeugd (2012). We doen dit door in dit hoofdstuk per focuspunt van de Kanskaart jeugd – cognitieve, psychosociale en fysieke ontwikkeling – een aantal ‘kengetallen’ en een korte stand van zaken te presenteren (1), alsmede een korte beschrijving van de belangrijkste ontwikkelingen in het rijksbeleid (2).

Ontwikkeling aantal 0-27 jarigen in Zwolle				
	2012	2015	2020	2025
0-3	6.615	6.639	6.734	6.929
4-12	13.522	13.862	14.262	14.438
13-18	8.036	8.487	9.146	9.491
19-27	16.003	16.175	16.646	17.450
Totaal	44.176	45.163	46.788	48.308

Bron: Bevolkingsprognose O&S 2012

Zwolle was de afgelopen jaren een stad waar het aantal kinderen en jongeren groeide en blijkens de tabel blijft dit nog lang zo. Hierin wijkt Zwolle volgens gegevens van de landelijke jeugdmonitor (www.jeugdeng gezin.databank.nl) af van de regio IJssel Vecht waar het aantal jongeren al vanaf 2004 stabiel is. Deze trend – verdere groei aantal kinderen en jongeren – geldt overigens ook voor de gehele groep 100.000 plus gemeenten, terwijl de regio juist de landelijke trend van stabilisering volgt. Door de groei van het aantal kinderen en jongeren neemt ook het beroep op basisvoorzieningen voor alle kinderen toe, bijvoorbeeld scholen, speelplekken en jeugdgezondheidszorg.

1.1 Cognitieve ontwikkeling

Onder cognitieve ontwikkeling verstaan we de verstandelijke ontwikkeling van het kind door opnemen en verwerken van kennis, waarnemen, denken, taal, rekenen, bewustzijn, geheugen, aandacht en concentratie. Leren doet een kind overal, thuis, in de vrije tijd maar vooral op school. In het schooljaar 2010/2011 stonden er in Zwolle 21.933 kinderen ingeschreven bij een school of instelling. Het stimuleren van de cognitieve ontwikkeling van kinderen bevordert de zelfontplooiing en stimuleert de ontwikkeling van talenten. Om de cognitieve ontwikkeling te bevorderen is het belangrijk dat kinderen en jongeren onderwijs volgen en uiteindelijk een hoogst haalbare startkwalificatie behalen om een goede start te kunnen maken op de arbeidsmarkt en mee te kunnen doen in de maatschappij.

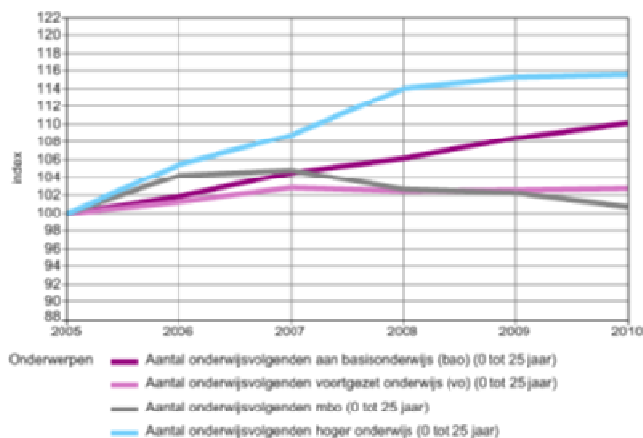
Aantal doelgroepkinderen voor- en vroegschoolse educatie (VVE)

Per 1 januari 2012 (0-meting): 155 kinderen, die vooral wonen in de wijken Holtenbroek, Zwolle Zuid en Aalanden.

Jonge kinderen en peuters moeten zich spelenderwijs kunnen ontwikkelen en daarmee voorbereiden op een goede start op de basisschool. Om een slechte start te

voorkomen, bekostigt de gemeente voorschoolse- en vroegschoolse educatie in kinderopvang, peuterspeelwerk en de groepen 1 en 2 van de basisschool. Doel is om eventuele ontwikkelings- en onderwijsachterstanden bij jonge kinderen zo vroeg mogelijk te herkennen en aan te pakken. De mate van achterstand wordt bepaald door toepassing van de zogenaamde gewichtenregeling in het onderwijs, taalachterstand in het Nederlands en ouderfactoren (gezinsgerelateerde problemen waardoor kinderen onvoldoende gestimuleerd worden in de ontwikkeling). De aanpak hiervan is een wettelijke verplichting voor de gemeente. Het aantal doelgroepkinderen conform de 0-meting per 1 januari 2012 komt overeen met het verwachte aantal doelgroepeuters op basis van het aantal kleuters met een leerlinggewicht.

Deelname onderwijs naar schooltype (index, 2005 = 100)

Bron: www.jeugdengEZIN.databank.nl

Het aantal leerlingen in Zwolle is tussen 2005 en 2010 voor de 4 belangrijkste onderwijstypen over de hele linie toegenomen: 10% meer leerlingen in het basisonderwijs, 3% meer in het voortgezet onderwijs, 1% meer in het Mbo en 16% meer in het Hbo.

Aantal achterstandsl leerlingen in basisonderwijs (2010)

Gewicht	Zwolle	Landelijk	100.000 plus	Regio IJssel-Vecht
0,3	4,8%	7,2%	7,7%	8,1%
1,2	3,8%	5,5%	10,9%	1,9%

Bron: www.jeugdengEZIN.databank.nl

Het gaat hier om kinderen die door specifieke achtergrondkenmerken een groter risico lopen op leerachterstanden. Het gaat dan om achtergrondkenmerken als een lager opleidingsniveau van de ouders en/of het wonen in een wijk waar veel mensen in een sociaaleconomische kwetsbare situatie wonen.

Het percentage kinderen met gewicht 0,3 (= 1,3x budget 'gewone' leerling) is naar verhouding kleiner dan in de regio IJssel-Vecht, het percentage kinderen met gewicht

1,2 (= 2,2x budget gewone leerling) is juist hoger dan in de regio. Ten opzichte van landelijk en 100.000 plus gemeenten is de situatie in Zwolle duidelijk gunstiger.

Schoolverzuim			
	2008-2009	2009-2010	2010-2011
Signaal verzuim	611	634	520
Luxe verzuim	58	34	37
Absoluut verzuim	39	148	219
Totaal	708	816	776

Bron: *Leerplichtverslag 2010-2011 gemeente Zwolle (tabel 3 – aantal verzuimmeldingen JVS)*

Alle kinderen en jongeren tussen de 5 tot en met 16 jaar in Zwolle hebben het recht en de plicht om naar school te gaan, maar soms verlaten kinderen vroegtijdig school. Het aantal verzuimmeldingen is vaak een goede indicatie voor vroegtijdig uitvallen.

Er zijn twee soorten schoolverzuim. Als een leerling met een geldige reden, zoals ziekte, wegblijft van school spreken we van *geoorloofd* verzuim. Dit type verzuim is niet direct strafbaar, maar kan wel zorgwekkend zijn.

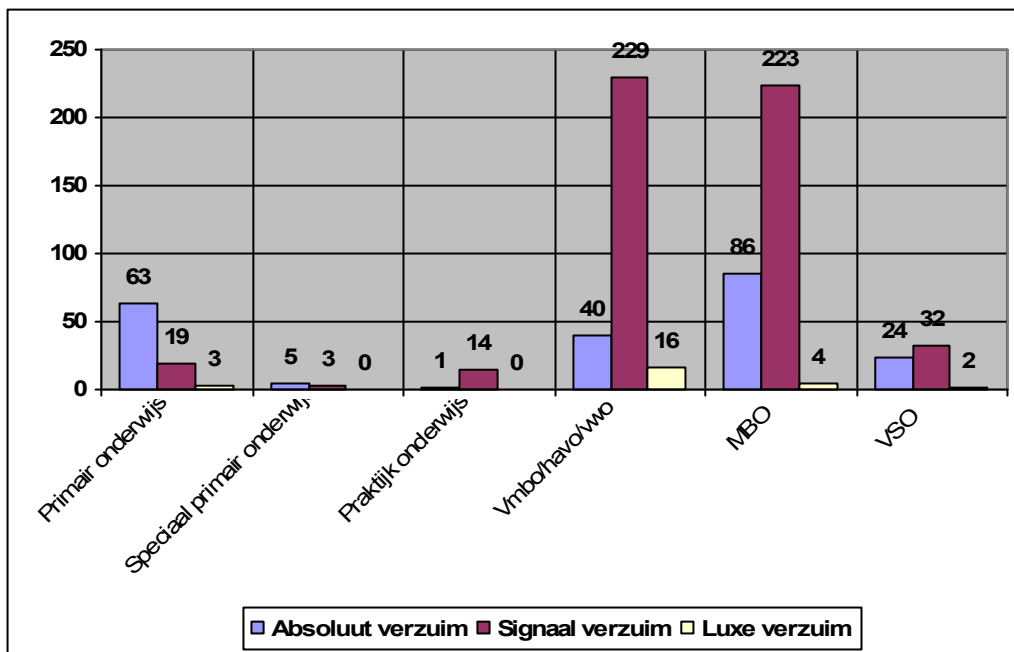
Daarnaast kennen we *ongeoorloofd* schoolverzuim, in de praktijk onderverdeeld in *relatief* en *absoluut* schoolverzuim. Wanneer een leer- of kwalificatieplichtige leerling zonder geldige reden les- of praktijktijd verzuimt, spreken we van *relatief* verzuim. Binnen het relatief verzuim onderscheiden we luxe verzuim – wanneer leerlingen buiten de schoolvakanties zonder toestemming op vakantie gaan – en signaalverzuim, dit is het zogenaamde spijbelen. Bij deze laatste vorm van verzuim wijst het niet regelmatig naar school gaan vaak op een achterliggende problematiek.

Ten slotte spreken we van *absoluut* verzuim als een leer- of kwalificatieplichtige leerling niet op een school staat ingeschreven, terwijl er geen vrijstelling van inschrijvingsplicht is verleend.

We zien een aantal trends ten opzichte van voorgaande jaren:

- In schooljaar 2010/2011 zijn 776 verzuimmeldingen geregistreerd. Dit is een daling in vergelijking tot het schooljaar ervoor. Deze daling is vooral te zien bij het verzuim op het voortgezet onderwijs.
- Het absoluut verzuim is gestegen. Deze stijging komt doordat de in- en uitschrijvingen nu digitaal via DUO binnenkomen, waardoor de registratie sluitend is geworden. Het absoluut verzuim is eerder zichtbaar geworden en dus ook eerder opgepakt.
- Een oorzaak van de aanzienlijke daling van verzuim binnen het voortgezet onderwijs kan zijn dat het voor scholen toch een drempel was om verzuim via het verzuimloket te melden. Scholen hadden niet meer de mogelijkheid om rechtstreeks bij de leerplichtambtenaar te melden.
- De meldingen luxe verzuim zijn licht gestegen.
- Bij verzuim van jongeren tussen de 18 en 23 jaar is een forse stijging te zien. Verzuim is in bijna alle gevallen een voorbode van voortijdig schoolverlaten.

Verzuim per schoolsoort

Bron: Leerplichtverslag 2010-2011 gemeente Zwolle (tabel 4 – aantal verzuimmeldingen in grafiek)

Een thuiszitter is een leerplichtig kind dat geen ontheffing heeft van de leerplicht én niet staat ingeschreven op een school óf wel staat ingeschreven, maar gedurende 4 aaneengesloten lesweken aan geen vorm van onderwijs deelneemt.

Aantal thuiszitters	
(Speciaal) Primair onderwijs	4
Voortgezet speciaal onderwijs	9
Voortgezet onderwijs	56
Middelbaar beroepsonderwijs	38
Onbekende schoolsoort	2
Totaal	109

Bron: Leerplichtverslag 2010-2011 (tabel 24 – thuiszitters per onderwijssoort volgens JVS)

De groep thuiszitters is zeer divers. In de meeste gevallen gaat om een verhuizing, vrijstelling, school in het buitenland of verkeerde opleidingskeuze. De leerplichtambtenaar gedooft in het laatste geval vaak dat de jongere tot het einde van het schooljaar gaat werken, eventueel gecombineerd met een beroepskeuzetraject, omdat tussentijds instromen in een andere opleiding vaak maar op 1 of 2 momenten per jaar kan.

Van de 56 thuiszitters in het voortgezet onderwijs zijn er 6 leerlingen langer dan 6 maanden thuis. Van de 38 thuiszitters in het MBO zijn er 3 leerlingen langer dan 6 maanden thuis. Deze 9 zijn de 'echte' thuiszitters.

Voortijdig schoolverlaters						
	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011
Zwolle	4.2%	4.2%	3.7%	3.3%	3.7%	3,7%
Regio	3.0%	3.0%	2.6%	2.3%	2.6%	2,4%
Landelijk	4.0%	3.9%	3.6%	3.2%	3.0%	2,9%

Totaal aantal oude en nieuwe voortijdig schoolverlaters	
Peildatum 1 oktober	Aantal
2009	1046
2010	1106
2011	1087

Bovenstaande tabel geeft het percentages nieuwe voortijdig schoolverlaters weer. Zwolle heeft een percentage VSV van 3,7%. Daarmee heeft Zwolle procentueel meer voortijdig schoolverlaters dan landelijk en regionaal. Het percentage voortijdig schoolverlaters is echter al jaren lager in de totale categorie 100.000 plus gemeenten (in 2009 4,4% tegenover 3,3% in Zwolle).

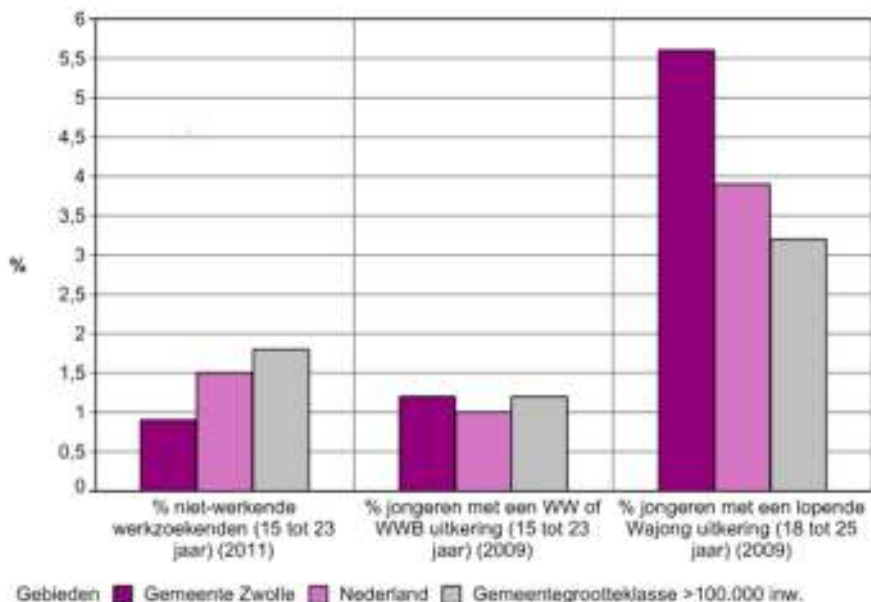
Nieuwe voortijdig schoolverlaters zijn jongeren die in het verslagjaar vsv'er zijn geworden. Oude voortijdig schoolverlaters zijn jongeren die al voor het verslagjaar uitgevallen zijn.

In de jaren tot en met schooljaar 2008-2009 is het percentage voortijdig schoolverlaters gedaald. Vanaf 2009-2010 is sprake van een stijging. Landelijk is het aantal voortijdig schoolverlaters juist gedaald. De uitval is bij jongens groter dan bij meisjes. De hoogste uitval vindt plaats in de sector Economie en Techniek. Vooral Antilliaanse Nederlanders vallen relatief vaak uit. De hoogste uitval doet zich voor in het Mbo. Hierin wijkt Zwolle niet af van de landelijke ontwikkelingen.

Herplaatste nieuwe en oude Vsv'ers (2010-2011)		
Resultaat	Nieuwe Vsv'ers	Oude Vsv'ers
Terug naar opleiding	128	66
(Terug) naar werk in combinatie met opleiding	23	14
Opvang/zorg/hulpverlening (nog zonder startkwalificatie)	13	10
Werk (nog zonder startkwalificatie)	67	61
Hoogst haalbare onderwijs al bereikt	2	1
Wil geen bemiddeling	6	14
Nog in begeleiding (trajecten, zwangerschap)	14 (12/2)	17
Verhuisd	7	3
Onbekend (geen reactie jongere)	30	41
Overig: met startkwalificatie, Wajong, WIJ	88 (26/44/18)	54
Totaal aantal herplaatste Vsv'ers	378	281

Bron: Leerplichtverslag 2010-2011 (tabellen 27 en 28 – herplaatste nieuwe en oude Vsv'ers volgens JVS)

Werkzoekenden en uitkeringen

Bron: www.jeugdengezin.databank.nl

In de gemeente Zwolle is het aantal jongeren (merendeel jongens) tussen de 15 en 23 jaar dat in 2011 ingeschreven staat bij het UWV relatief laag ten opzichte van het Nederlands gemiddelde en het gemiddelde voor alle 100.000 plus gemeenten. Terwijl in Zwolle 0,9% van de jongeren op zoek is naar een baan, is dit in Nederland 1,5% en onder de 100.000 plus gemeenten 1,8%.

Het percentage jongeren 15-23 jaar met een Ww of Wwb uitkering ligt iets hoger dan landelijk. Zwolle wijkt op dit punt niet af van de groep 100.000 plus steden. Het merendeel van de groep jongeren 15-23 jaar met een Ww of Wwb uitkering bestaat uit meisjes.

Het aantal jongeren met een Wajong uitkering is zowel ten opzichte van Nederland als geheel als in vergelijking met de 100.000 plus gemeenten groot. In Zwolle 5,3% tegenover 3,9% in Nederland en 3,2% bij de 100.000 plus gemeenten. Het merendeel van deze groep bestaat uit jongens. Het percentage jongeren met een Wajong ligt net iets hoger in vergelijking met de regio IJssel-Vecht. Op dit moment (2012) zijn er 2329 jongeren die een Wajong-uitkering hebben.

Er lijkt sprake van een parallel tussen het relatief grote aantal Wajongers in Zwolle, het eveneens relatief grote aantal indicaties voor een PGB via Bureau Jeugdzorg én de oververtegenwoordiging van leerlingen in het speciaal onderwijs en leerlingen met een rugzakje in het regulier onderwijs. De provincie Overijssel doet dit jaar onderzoek naar de oorzaken van het relatief grote aantal indicaties voor PGB via Bureau Jeugdzorg.

Aantal 18-27 jarigen in WIJ			
	2009	2010	2011
In bestand op 1 januari	241	335	316
Uitstroom	125	307	282

Bron: Jongerenpunt Sociale Zaken en Werkgelegenheid gemeente Zwolle

Het aantal jongeren in de WIJ (op 1 januari) varieert de laatste jaren tussen 240 en 340. Vanaf 2010 is het gelukt om de uitstroom fors te vergroten. De grootste groep stroomt uit naar werk. Andere belangrijke redenen voor uitstroom zijn scholing, voorliggende voorziening (meestal Wajong), het bereiken van de leeftijd van 27 jaar waardoor de WIJ niet meer van toepassing is of overig (verhuizing, detentie, samenwoning e.d.).

Het werkloosheidspercentage van jongeren ligt onder 3%, dit is verhoudingsgewijs een lage jeugdwerkloosheid. Het aantal geregistreerde werkzoekende jongeren is in de regio IJssel-Vecht door het actieplan Jeugdwerkloosheid met 24% gedaald naar 1.067 jongeren. De gemeente heeft de opdracht om het vroegtijdig schoolverlaten terug te dringen en heeft nog steeds een forse taak om het aantal uitkeringen terug te dringen en te voorkomen dat jongeren een beroep doen op een uitkering. Dit kan bijvoorbeeld door een opleiding of werk aan te bieden in plaats van een uitkering. De gemeente Zwolle ziet het dan ook als een maatschappelijke opgave om vroegtijdig en preventief de jeugdwerkloosheid en het aantal uitkeringen aan te pakken.

Zwolle studie/studentenstad

Zwolle is van oudsher een knooppunt voor (handels)verkeer. Het is een plek waar kanalen en rivieren, spoorlijnen, busverbindingen en wegen samenkomen. De stad herbergt naast overheidsfuncties en economische bedrijvigheid ook veel onderwijsinstututen, waaronder scholen voor middelbaar en hoger beroepsonderwijs. Het aanbod aan opleidingen is breed en de kwaliteit is hoog.

In 2012 heeft Zwolle ongeveer 40.000 jonge studerende mensen in de stad. Op een totaal van 120.000 inwoners een fors aantal. Ruim 6.200 studenten wonen ook in Zwolle. De rest reist heen en weer tussen de eigen woonplaats en de stad.

Actieve kunstbeoefening Muzerie	
Vrije tijd kinderen	1.171
Vrije tijd jongeren	269
Primair onderwijs	15.095
Voortgezet onderwijs	7.563
Muziek en Ik (MIK)	500

Bron: Muzerie, cursusjaar 2010-2011

Een indicatie van actieve kunstbeoefening geeft het bereik van De Muzerie. Niet bekend is hoeveel mensen lessen of cursussen volgen bij andere aanbieders als particuliere organisatie of verenigingen in Zwolle.

Door samenwerking met scholen is het bereik onder kinderen en jongeren heel hoog, in totaal ruim 22.500 leerlingen uit basis- en voortgezet onderwijs. Beperking is dat het veelal gaat om kennismakingsactiviteiten met een kortdurende karakter. Specifiek werden 500 kinderen bereikt met het programma Muziek en Ik (MIK), waarin veel intensiever aan cultuureducatie wordt gewerkt. Aan vrije tijd activiteiten namen in 2011 1.440 kinderen en jongeren deel.

Volgens het Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP) is er over een lange periode een stabiel aandeel van tegen de 50% van Nederlanders van 6 jaar en ouder die in de vrije tijd op enige manier aan kunstbeoefening doen. Een kwart doet dit wekelijks. Zo'n 75% heeft ergens in hun leven lessen of een cursus op kunstgebied gevolgd. Landelijk worden de lessen vooral gegeven door particuliere aanbieders (40%), gevolgd door centra voor de kunsten (19%) en verenigingen (14%).

Actieve kunstbeoefening heeft aantoonbaar positieve effecten, bijvoorbeeld voor de economie en leerprestaties. Maar de manier waarop mensen – misschien wel vooral kinderen en jongeren – in hun vrije tijd kunst beoefenen, verandert sterk. Het volume aan kunstbeoefening en de voorkeuren zullen naar verwachting niet zoveel veranderen, maar de vormgeving (leren & doen) wel. Het wordt interactiever, losser, persoonlijker en vrijer.

Gebruik culturele voorzieningen jongeren 12-23 jaar

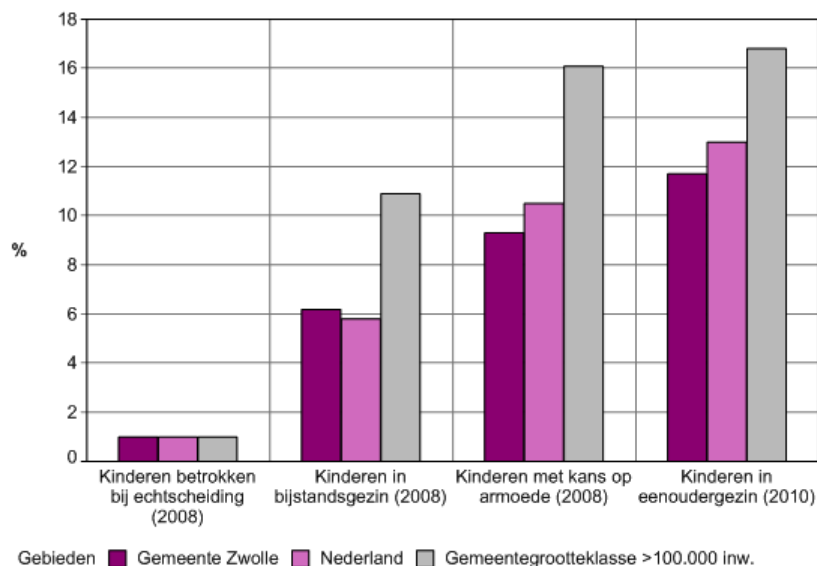
Film in bioscoop of filmhuis	77%
Toneelvoorstelling	27%
Cabaret of kleinkunst	26%
Concert pop-/wereldmuziek	25%
Musical	25%
Dance/houseparty	15%
Uitvoering koor	9%
Ballet/dansvoorstelling	8%
Concert klassieke muziek	6%
Jazz-/bluesconcert	5%
Concert harmonie/fanfare/brassband	5%
Lezing kunst/kunstgeschiedenis	2%
Opera of operette	2%
Literaire bijeenkomst	2%

Bron: *Wat wil jij eigenlijk? Jeugdonderzoek 2008*

Jongeren bleken uit het jeugdonderzoek 2008 met name naar de film te gaan (77%). Op grote afstand volgen dan toneel, cabaret/kleinkunst, concert pop/wereldmuziek en musical (rond 25%).

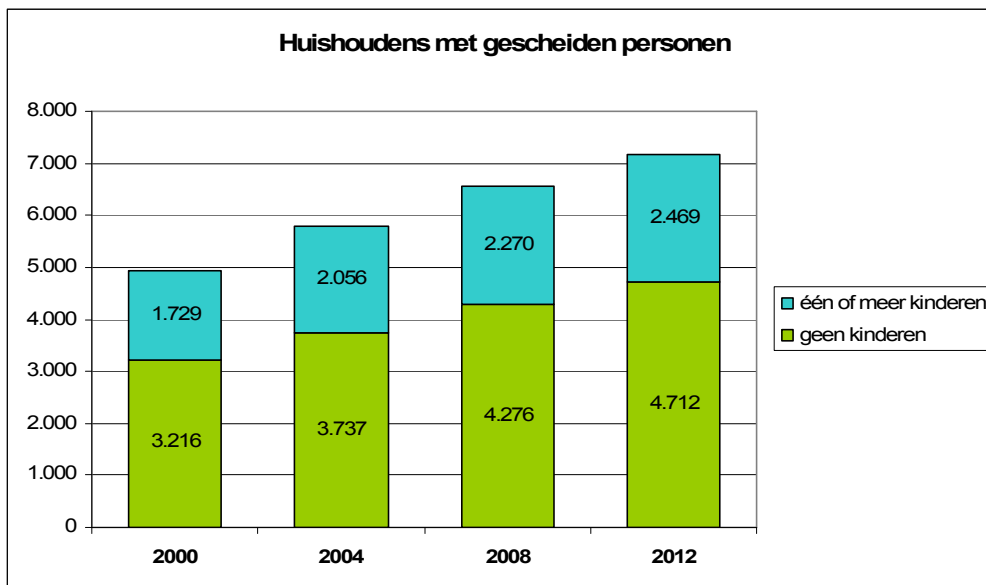
1.2 Sociaal emotionele ontwikkeling

Met een sociaal emotionele ontwikkeling bedoelen we de ontwikkeling van het samenleven met anderen (sociaal) en het om kunnen gaan met eigen en andermans gevoelens (emotioneel). Sociaal vaardige en emotioneel stabiele kinderen zijn makkelijker in staat om zich op een positieve manier te ontwikkelen. Het verbeteren van kwaliteit van leven en het algemeen welbevinden van het kind staat daarbij centraal. Specifieke gezinssituaties kunnen daarop van invloed zijn. In dit kader worden vooral echtscheiding van de ouders, inkomenspositie van het gezin en gezinnen waar de opvoeding berust bij één ouder genoemd.

Bron: www.jeugdengезin.databank.nl

Het aantal kinderen betrokken bij echtscheidingssituaties wijkt in Zwolle niet sterk af van de 100.000 plus gemeenten en Nederland als totaal. Tegelijkertijd wijst de volgende tabel uit dat het aantal kinderen in echtscheidingssituaties wel toeneemt. In de eerste plaats door een toename van het aantal echtscheidingen zelf, maar daarnaast ook door de vorming van samengestelde gezinnen als één of beide gescheiden ouders een nieuwe relatie aangaan. Door partners in het jeugdbeleid wordt een toenemend beroep op hulp ingeval van echtscheidingsproblemen signaleerd.

Bron: Onderzoek & Statistiek gemeente Zwolle, 2012

Uit de meest recente CBS cijfers (2009) blijkt dat er in Zwolle ca. 4.000 huishoudens zijn onder 105% sociaal minimum. Hierbij zijn 1.800 kinderen betrokken. 1.400 van de 4.000 huishoudens moeten al meer dan 4 jaar van dit inkomen rondkomen. Het aantal kinderen in een kwetsbare inkomenssituatie ligt in Zwolle onder het landelijk gemiddelde en een stuk lager dan in andere 100.000 plus gemeenten. Ten opzichte van de regio IJssel-Vecht is het aantal kinderen uit gezinnen met een kwetsbare sociaaleconomische positie juist weer groter.

Bij eenoudergezinnen doet zich hetzelfde beeld voor. Zwolle kent minder eenoudergezinnen ten opzichte van landelijk en de groep 100.000 plus gemeenten en juist meer in vergelijking met de regio.

Pesten

Om een stevige persoonlijkheid te ontwikkelen is het belangrijk dat je emotioneel veilig voelt. Kinderen die emotioneel minder stabiel zijn hebben vaak een minder goede cognitieve of fysieke ontwikkeling. Uit eerder jeugdonderzoek (Jeugdonderzoek 2008) blijkt dat de meeste kinderen (93%) vinden dat ze goed kunnen praten met hun ouders als ze ergens mee zitten of dat ze kan naar iemand anders toe kunnen als ze thuis problemen hebben. Daarnaast is het belangrijk om vriendjes en vriendinnetjes te hebben. Ongeveer 80% van de kinderen geeft aan genoeg vriendjes en vriendinnetjes te hebben.

Ongeveer 13% van de Zwolse jeugd wordt gepest. En met de komst van de sociale media is het een belangrijk thema voor de komende tijd. Pesten wordt vaak veroorzaakt door verveling en kan zelfs leiden tot criminaliteit. Ongeveer 53% van de kinderen en jongeren verveelt zich af en toe of vaak. En gemiddeld 10% van de jongeren is dader van iets. Het gaat hierbij voornamelijk om jongens tussen 12 t/m 17 jaar, vaak met een laag opleidingsniveau. Vaak vertonen ze ook significant meer probleemgedrag, zijn ze

zelf gepest op school of slachtoffer van een delict geweest.

Ongeveer 35% van de jeugd tussen de 12-17 jaar is weleens slachtoffer geweest van vernieling, bedreiging of ongewenste intimiteiten. Bij de groep jongeren tussen de 18 en 23 jaar ligt dit percentage lager. En 44% van de jongeren voelt zich wel eens onveilig.

Loverboys

Sinds 2003 heeft de gemeente Zwolle intensief aandacht voor de problematiek rondom loverboys. De risicogroep zijn vooral meiden tussen de 13 – 20 jaar. De focus bij de loverboys projecten ligt bij het weerbaar maken van meiden en actieve signalering van loverboys problematiek. Op dit moment zijn er veranderingen in de signalering van loverboys. Internet is hierin heel belangrijk geworden. Meisjes worden benaderd via sociale media zoals hyves, facebook en msn messenger. Maar ook het 'prostitueren' wordt via internet geregeld. Naast prostitutie worden meiden ook gedwongen tot drugstransporten of (illegale) geld transacties. Naast de loverboy problematiek, is het belangrijk om ook de meiden weerbaar te maken voor 'grooming'. Grooming is de aanduiding voor het fenomeen dat volwassenen op internet minderjarigen benaderen en het vertrouwen proberen te winnen met het doel het kind aan te zetten tot seksueel of onzedelijk gedrag proberen. Sommige daders laten het bij cyberseks, maar in veel gevallen is uiteindelijk het doel een afspraak met seks. Foto's of filmpjes worden daarbij soms als chantagemiddel gebruikt.

Zwerfjongeren

Op dit moment zijn er naar verwachting 80 zwerfjongeren in Zwolle, maar het is moeilijk om de groep goed in kaart te brengen. Bekend is dat veel zwerfjongeren te maken hebben (gehad) met een vorm van jeugdzorg, niet zelden komen zij uit instellingen voor jeugdzorg. Voor de wet zijn de jongeren vanaf 18 jarige leeftijd volwassen en komt de jongere er alleen voor te staan, zonder dat de problematiek waardoor hij in jeugdzorg is opgenomen, is opgelost. Een aantal van deze jongeren lukt het vervolgens niet om de aansluiting met reguliere zorg te maken en slagen er ook niet in om zich zelfstandig staande te houden. Uiteindelijk zullen zij een beroep doen op (dure) intramurale voorzieningen voor maatschappelijke opvang. Via het project Fast Forward zijn maatregelen genomen. Aandacht is blijvend nodig om het aantal zwerfjongeren terug te dringen.

Percentage jongeren in aanraking met politie			
	2001	2005	2009
Zwolle	2,4%	3,1%	2,6%
Nederland	2,2%	3,1%	2,8%

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen (28 mei 2012)

Het aantal jongeren dat in Zwolle in aanraking komt met de politie schommelt rond het landelijk gemiddelde. Overlastsituaties van jeugdgroepen doen zich ook in Zwolle voor. Die situaties kunnen niet altijd worden voorkomen, al speelt het koppelwerk tussen jongerenwerk en politie daarin een positieve rol, maar ingeval zich overlastsituaties

voordoen is daarvoor is in samenwerking met partners een effectieve werkwijze ontwikkeld.

1.3 Fysieke ontwikkeling

Een gezonde fysieke ontwikkeling helpt een kind om bewegingen en gedachte processen te coördineren (psychomotorische vaardigheden), een gezonde levensstijl te hebben en – als dit het geval is – lichamelijke beperkingen te accepteren en daarmee te leren leven. Vanaf jongs af aan is het dan ook belangrijk om kinderen zo nodig te beschermen tegen gezondheidsrisico's.

Vaccinatiegraad bij 2 jarigen	
Zwolle	97,4%
Landelijk	95%

Bron: gezondheidsmonitor 0-11 jarigen GGD Regio IJssel-Vecht 2008, landelijke gegevens
www.jeugdengezin.nl

De jeugdgezondheidszorg voert onder meer het rijksvaccinatieprogramma uit. De vaccinatiegraad betreft het percentage kinderen dat voldoende is gevaccineerd tegen difterie, kinkhoest, tetanus en poliomyelitis (DKTP).

Aantal kinderen 4-13 jaar met gezond gewicht (onderzoek CheckKid)			
	Gezond gewicht	Overgewicht/obesitas	Ondergewicht
2006	80%	12%	8%
2009	79%	12%	9%

Bron: CheckKid, leefstijlonderzoek onder basisschoolleerlingen in Zwolle, GGD IJsselland/OPOZ

Aantal kinderen 0/2-12 jaar met gezond gewicht (Kindermonitor GGD)			
	Gezond gewicht	Overgewicht/obesitas	Ondergewicht
2005 (2-12)	71%	9%	18%
2009 (0-12)	-	13%	-

Bron: Kindermonitor GGD 0-12 jarigen

Aantal kinderen 12-23 jaar met gezond gewicht (Jongerenmonitor GGD)			
	Gezond gewicht	Overgewicht/obesitas	Ondergewicht
2003	-	15%	-
2007	75%	16%	9%

Bron: Jongerenmonitor GGD 12-23 jarigen

Overgewicht is een welvaartsprobleem. Ook in Nederland stijgt het aantal kinderen en jongeren met overgewicht. Uit de 4^e en 5^e Landelijke Groeistudie onder 0-12 jarigen blijkt in de periode 1980-2010 het aantal jongens met overgewicht/obesitas te zijn gestegen van 5,3% naar 14% en voor meisjes van 7,5% naar 15%. Op korte termijn leidt overgewicht bij jeugd tot een minder goede gezondheid, meer schoolverzuim en uitval, meer fysieke beperkingen en een grotere kans op stigmatisering en verlies van

zelfvertrouwen. Voor de langere termijn is er een verhoogde kans op hart- en vaatziekten, lagere kwaliteit van leven, stroeve maatschappelijke participatie, mobiliteitsbeperking en zelfs arbeidsongeschiktheid.

Tijdens GSB III (2005-2009) is in Zwolle een start gemaakt met een gerichte aanpak. Daarna is Zwolle de eerste JOGG-stad in Nederland geworden. JOGG staat voor Jongeren Op Gezond Gewicht. Zwolle valt op als stad waarin op een vooruitstrevende manier aandacht is voor een gezonde leefstijl. Uit een analyse van verschillende monitors (onderzoek CheckKid, GGD Kindermonitor, Test je Leefstijl – onderzoek onder Mbo studenten, GGD Jongerenmonitor) lijkt de stijging van kinderen en jongeren met overgewicht minder sterk dan landelijk. Ondanks dit gunstiger verloop, hebben ook steeds meer jeugdigen in onze stad te maken met een ongezond gewicht.

Belangrijkste oorzaken van de gewichtstoename onder de jeugd zijn een combinatie van een ongezonder voedingspatroon en minder bewegen. De Nederlandse Norm Gezond bewegen ligt op dagelijks één uur matig intensief lichamelijke activiteit, waarbij de activiteiten minimaal 2 maal per week gericht moeten zijn op het verbeteren of handhaven van de lichamelijke fitheid. Ongeveer de helft van alle Zwolse kinderen (49,8% van 0-6 jaar en 54% van 6 -12 jaar) speelt langer dan een uur per dag buiten (Jeugdonderzoek 2008). Maar 60% van de jongeren van 12 jaar en ouder haalt de beweegnorm niet. Van de Zwolse jeugd doet 75% regelmatig aan sport en is 48% lid van een sportvereniging. Naast bewegen is een gezond voedingspatroon belangrijk. Ouders worden zich hier steeds bewuster van waardoor 72% van de jongeren iedere dag ontbijt. Desondanks ontbijt 5,3% van de jeugd (bijna) nooit.

Percentage jongeren dat wel eens alcohol drinkt				
		2003	2007	2011
Zwolle	12-15	43%	24%	14%
	16-23	88%	84%	88%
Regio IJsselland	12-15	47%	28%	17%
	16-19	89%	86%	87%
	20-23	90%	85%	89%

Bron: Gezondheidsmonitor 12-24 jaar) GGD IJsselland 2011

Percentage ouders dat alcohol drinken goed vindt of er niets van zegt				
		2003	2007	2011
Zwolle	12-15	71%	48%	31%
	16-23	91%	86%	91%
Regio IJsselland	12-15	74%	57%	33%
	16-19	84%	78%	79%
	20-23	91%	91%	87%

Bron: Gezondheidsmonitor 12-24 jaar GGD IJsselland 2011

Overmatig alcoholgebruik op jonge leeftijd levert schadelijk effecten op voor de gezondheid op latere leeftijd. In Zwolle en regio is de afgelopen jaren actief gewerkt aan bewustwording. Vooral in de leeftijdsgroep 12-15 jaar heeft dit geleid tot een verlaging

van het aantal jongeren dat wel eens alcohol drinkt. Ook is voor deze leeftijdsgroep de houding van ouders minder toegeeflijk geworden.

Het gebruik van andere verslavende middelen zoals wiet en hasj ligt lager dan alcoholgebruik. Ongeveer 28% van de jongeren heeft wel eens wiet of hasj aangeboden gekregen en ongeveer 20% van de jongeren heeft ook daadwerkelijk wel eens wiet gebruikt. Harddrugs zoals XTC, cocaïne of heroïne wordt bijna niet gebruikt door de Zwolse jeugd (Jeugdonderzoek 2009).

Uit landelijke gegevens blijkt dat het gebruik van verslavende middelen door leerlingen van cluster 4 van het Voortgezet Speciaal Onderwijs (jongeren met gedragsproblemen) hoog is in vergelijking met andere vormen van speciaal onderwijs en het reguliere onderwijs: 41% tegenover 13%. Dit kan voor Zwolle een belangrijk aandachtspunt zijn bij de verdere vormgeving van passend onderwijs.

Aantal meldingen kindermishandeling	
Regio IJssel Vecht	381

Bron: Informatienota raad 18 januari 2011 over RAAK Aanpak

Kindermishandeling is een verzamelterm. Het gaat dan om zaken als lichamelijke mishandeling of verwaarlozing, psychisch geweld, affectieve verwaarlozing, seksueel misbruik, getuige van geweld in gezin, pedagogische verwaarlozing.

Uit onderzoek onder professionals en scholieren verricht door de Leidse Universiteit blijkt dat in 2005 107.200 kinderen tussen de 0 en 17 jaar slachtoffer waren van kindermishandeling (bij 16,3 miljoen inwoners is dit 0,66%). Bij herhaling van het onderzoek in 2010 was het aantal meldingen gestegen naar 119.000 (bij 16,6 miljoen inwoners 0,72%). Naar schatting overlijden landelijk ongeveer 40 tot 80 kinderen aan de gevolgen van kindermishandeling.

Blijkens de jeugdmonitor van de GGD gaf in 2011 6,2% van de 12-24 jarigen aan geestelijk en/of lichamelijk mishandeld te zijn door familie.

2. Landelijke ontwikkelingen: wat komt er op ons af?

Het gemeentelijk beleid wordt behalve door lokale ontwikkelingen beschreven in het vorige hoofdstuk vooral beïnvloed door ontwikkelingen in landelijk beleid. Dit hoofdstuk beschrijft de uitgangspunten van het sociaal pedagogisch opvoedklimaat en de taak die de gemeente erbij krijgt door de decentralisatie van de jeugdzorg.

Het landelijk beleid speelt zich af tegen de achtergrond van een samenleving waarin een kind het recht heeft om veilig en evenwichtig op te groeien in de eigen sociale context. Elke betekenisvolle volwassene waarmee kinderen en jongeren te maken krijgen, speelt daarin een belangrijke rol. Dit vraagt dat er aandacht is voor de kwaliteit van het 'opvoeden'. Ouders en opvoeders moeten ergens terecht kunnen met vragen en daar waar nodig versterkt worden bij de opvoeding. Uitgangspunt is hierbij dat ouders en jeugdigen meer dan voorheen betrokken worden bij hun eigen ondersteuningsproces, waarbij uitgegaan wordt van de eigen kracht. Belangrijk aspect hiervan is dat niet over ouders en/of de jeugdige gesproken wordt, maar met hen: de betrokkenheid van ouders, kinderen en sociale omgeving bij de aanpak cruciaal is. Soms hebben kinderen, jongeren en ouders tijdelijk intensievere hulp nodig. Uit onderzoek blijkt dat deze hulp het beste gegeven kan worden vanuit de sociale context van het kind zelf: thuis, op school of op andere plekken waar kinderen en jongeren hun vrije tijd doorbrengen. Een goed voorbeeld hiervan is 'wrap around care' of de Eigen Kracht Conferenties waar de kracht van de sociale netwerken centraal staat.

Naast de thuissituatie zijn scholen en voor- en naschoolse voorzieningen steeds meer dé plek zijn geworden waar kinderen een groot deel of zelfs het grootste deel een dag doorbrengen (brede scholen). Voor een 'positieve ontwikkeling van de Zwolse jeugd' – de centrale doelstelling van ons jeugdbeleid – zijn daarom juist die voorzieningen van groot belang. Tegelijkertijd worden scholen door het Rijk vooral aangesproken op cognitieve resultaten op met name taal en rekenen. Heel belangrijk! Maar voor een evenwichtige ontwikkeling zijn de pijlers fysiek en sociaal-emotioneel echter net zo belangrijk, niet alleen voor de kinderen en jongeren in kwestie maar ook voor de scholen. Immers, als het fysiek of sociaal-emotioneel niet lekker gaat met een kind heeft dit vaak ook negatieve gevolgen voor zijn of haar schoolprestaties. Voor het lokale jeugdbeleid betekent dit dat ondersteuning van jeugd en gezin door gesubsidieerde partners in domeinen als jeugdgezondheidszorg, maatschappelijk werk en welzijn zo dicht mogelijk bij gezinnen, scholen en verenigingen georganiseerd moet worden. Hier raakt de decentralisatie van de jeugdzorg de beoogde invoering van passend onderwijs.

2.1 Nieuwe taak: jeugdzorg

Gemeenten worden vanaf 2015 samen met de maatschappelijke partners verantwoordelijk voor de uitvoering van de gehele zorg voor kinderen, jongeren en hun opvoeders. Het gaat dan om provinciale jeugdzorg, jeugd GGZ, de zorg voor jonge licht verstandelijk gehandicapten en de gesloten jeugdzorg. Jeugdbescherming en jeugdreclassering gaan ook over, maar vanwege het specifieke karakter moeten

gemeenten die op bovenlokale schaal organiseren, net als het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling. De Centra voor Jeugd en Gezin worden de plekken waar het overzicht wordt bewaard over de inzet van jeugdzorg en dienen als frontoffice. Achterliggende gedachte is dat verschillende onderdelen van de zorg voor jeugd bij elkaar worden gebracht rond kinderen, opvoeders en ouders zodat de zorg makkelijker tot stand kan komen dicht bij huis. Door deze taken aan gemeenten over de te dragen, kan de ondersteuning van jeugd in het lokale sociale domein breed en in onderlinge samenhang worden vormgegeven. Een aantal andere ontwikkelingen, zoals decentralisatie van delen van de Algemene wet bijzondere ziektekosten (begeleiding), de Wet werken naar vermogen en de invoering van passend onderwijs, beoogde eveneens bij te dragen aan die brede afweging van maatschappelijke ondersteuning door gemeenten. Door de val van het kabinet is dit echter onzeker geworden. Door de beoogde invoering van passend onderwijs krijgen scholen een zorgplicht om alle leerlingen een zo goed mogelijk passend onderwijsaanbod te bieden. Hoewel de beoogde bezuiniging op passend onderwijs van de baan is, krijgen scholen in de regio Zwolle wel te maken met de gevolgen een landelijke verevening van budgetten waardoor voor deze regio straks minder middelen beschikbaar zijn.

Aantal kinderen in jeugdzorg (Zwolle)	
Aanmeldingen Bureau Jeugdzorg	355
Aanvang ambulante zorg	20
Aanvang geïndiceerde zorg	71
Aanvang reguliere jeugdreclassering	56
Aanvang Onder Toezicht Stelling	63
Aanvang voogdij	14
Jeugdigen met indicatiebesluit	813
Jeugdigen met aanspraak op zorg	772

Bron: Startfoto 2012: transitie jeugdzorg Overijssel Regio IJsselland

De transitie jeugdzorg gaat gepaard met een korting van 10% op de beschikbare middelen voor jeugdzorg. Door koppeling met taken op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Wet publieke gezondheid kunnen gemeenten naar verwachting goedkoper en doelmatiger werken. Dit vergroot de noodzaak om bestaand aanbod en initiatieven voor de jeugd effectiever en efficiënter op elkaar te laten aansluiten en meer in te zetten op preventie.

2.2 'Geen kind buiten spel'

De decentralisatie van de zorg voor jeugd heeft grote betekenis voor gemeenten. In de beleidsbrief stelselwijziging jeugd *Geen kind buiten spel* worden de uitgangspunten en het raamwerk van de decentralisatie geschetst. In deze paragraaf gaan wij nader in op de achtergrond en aanleiding, de betekenis van de decentralisatie en de transitie in de periode van 2013 – 2016.

De evaluatie van de Wet op de jeugdzorg en de analyse van de Parlementaire Werkgroep 'Toekomstverkenning Jeugdzorg' hebben belangrijke tekortkomingen van het huidige stelsel laten zien, waaronder een te grote druk op de gespecialiseerde zorg, tekortschietende samenwerking rond kinderen en gezinnen en administratieve lasten verhogend financiering- en verantwoordingsstelsel. De ambitie van het kabinet is dat alle kinderen gezond en veilig opgroeien, hun talenten ontwikkelen en naar vermogen meedoen. Het nieuwe stelsel moet dan ook eenvoudiger worden zodat kinderen en ouders voor vragen over opgroeien en opvoeden terecht kunnen, maar ook kinderen met meerdere problemen niet verdwalen. Hierbij staat de eigen kracht centraal.

Alle ondersteuning en zorg voor jeugd, zowel bestuurlijk als financieel, gaat naar de gemeenten. De twee hoofddoelen van het nieuwe wettelijke stelsel zijn eerdere ondersteuning en zorg op maat en betere samenwerking rond gezinnen. Uitgangspunten zijn onder andere dat gemeenten een gevarieerd zorgaanbod hebben voor hun inwoners, er ruimte is voor professionele autonomie en administratieve lasten minimaal zijn, er is een herkenbare en laagdrempelige plek voor preventieve gezondheidszorg en opvoedondersteuning is en het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling regelen op bovenlokaal. Gemeenten worden verplicht om, vergelijkbaar met de uitvoering van de jeugdgezondheidszorg, een beperkt aantal indicatoren over de resultaten landelijk te publiceren.

2.3 Samenhang met andere maatregelen

De maatregelen in de zorg voor jeugd zetten een beweging in zoals meer ruimte voor maatwerk, meer aandacht voor preventie, verschuiving lichtere vormen van ondersteuning en zorg en het loslaten van de indicatiestelling. De maatregelen hangen samen met de doorontwikkeling van het CJG en de landelijke ontwikkeling passend onderwijs.

Doorontwikkeling CJG

Het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) krijgt in het nieuwe stelsel een belangrijke plek van waaruit een aantal basisfuncties van ondersteuning en zorg wordt aangeboden. Iedere gemeente heeft de vrijheid om de organisatorische inbedding van het zorgaanbod en CJG's in het bredere netwerk zelf uit te werken. Bij de doorontwikkeling kan worden gedacht aan zaken als:

- monitoren, screenen en vaccineren
- ondersteuning, voorlichting, advies en informatie
- zoveel mogelijk bieden van hulp en bij complexe specialistische hulpvragen hulp inschakelen
- integrale zorg rondom het gezin organiseren (één huishouden, één hulpverlener, één plan)
- samenwerking met het onderwijs.

De nieuwe functie van het CJG wordt vastgelegd in een nieuwe wet voor de jeugdzorg.

Passend onderwijs

Een grote landelijke ontwikkeling die invloed heeft is het passend onderwijs. Dit staat voor maatwerk in het onderwijs. Voor elk kind en iedere jongere onderwijs dat aansluit bij zijn of haar mogelijkheden en talenten. Geen kind tussen wal en schip dus. Hiervoor is het belangrijk om jongeren uit het speciaal onderwijs op te vangen en zorgstructuren te verbeteren. De gemeente ondersteunt en stimuleert onderwijsinstellingen in het totale zorgarrangement. Scholen krijgen naast een leerplicht, ook een zorgplicht. Het accent verschuift van het medisch labelen van kinderen, naar wat zij daadwerkelijk nodig hebben om onderwijs te kunnen volgen. De onderwijsbehoefte is daarmee vanaf nu het uitgangspunt. Scholen stellen samen een school ondersteuningsprofiel op. Hierin geven zij aan welke onderwijssteuning ze aan leerlingen kunnen bieden. Leraren worden opgeleid in het omgaan met verschillende soorten leerlingen in de klas. Hierdoor kunnen leerlingen zo veel mogelijk extra ondersteuning in de klas krijgen, in plaats van daarbuiten.

3. Geraadpleegde bronnen

Documenten

- Advies 'Focus en afstemming activiteiten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en Mbo'; naar een effectief en efficiënt preventief aanbod voor en in het onderwijs, Bestuurlijk Platform jeugd, 6 oktober 2011
- Advies 'Van zorg naar ondersteuning'; naar passende ondersteuningsnetwerken bij opgroeien en opvoeden, Bestuurlijk Platform jeugd, 6 oktober 2011
- Beleidsbrief stelselwijziging jeugd 'Geen kind buiten spel', 2011
- Beslisnota gemeenteraad Zwolle aanpak problematiek zwerfjongeren 23 november 2010
- Bestuursakkoord 2011-2015, Vereniging van Nederlandse Gemeenten, Interprovinciaal Overleg, Unie van Waterschappen en Rijk
- Een stip op de horizon, toekomstvisie Besturenoverleg Lokaal Onderwijs Zwolle, 2011
- Evaluatieonderzoek Wet op de Jeugdzorg, BMC: 2009
- Factsheet alcoholgebruik 2011 Regio IJsselland
- Gezondheidsmonitor kinderen 0-12 jaar GGD IJsselland, 2010
- Gezondheidsmonitor jongeren 12-24 jaar GGD IJsselland 2011
- Informatienota gemeenteraad Zwolle, RAAK aanpak, 18 januari 2011
- Jaarverslag 2010-2011 leerplicht en RMC, november 2011
- Jeugdonderzoek gemeente Zwolle 2008
- Leerplicht jaarverslag 2010 – 2011
- Onderzoek 'Genotsmiddelenmisbruik speciaal onderwijs', IVO
- Onderzoeksrapport kinderopvang in Zwolle 2011
- Opvoeden Versterken, door P.M. Stam en T.A. van Yperen, november 2012
- Parlementaire Werkgroep Toekomstverkenning Jeugdzorg, *Jeugdzorg dichterbij*, 2010.
- Position paper Mbo-Hbo Zwolse 8
- Programmabegroting gemeente Zwolle 2012-2016
- Rapport monitoring en evaluatie van de JOGG-aanpak in Zwolle, april 2012
- Samen sterk, actieprogramma sociaal beleid voor 2012 – Participatiebudget, bijstandsverlening, inkomensondersteuning, armoede, schuldhulpverlening
- Startfoto 2012: transitie jeugdzorg Overijssel Regio IJsselland
- Toekomstverkenning Kunstbeoefening, Sociaal en Cultureel Planbureau
- Versterk kansen voor jeugd, 3 aanbevelingen van de ChristenUnie fractie Zwolle voor de Kanskaart Jeugd, 2011

Websites

- www.aanvalopschooluitval.nl
- www.jeugdengезin.databank.nl
- www.passendonderwijs.nl
- www.vsvverkenner.nl